

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОГРАМА
«СПРАВЕДЛИВІСТЬ ДЛЯ ВСІХ»

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ВНЕСЕННЯ ЗМІН У НАЦІОНАЛЬНИЙ КЛАСИФІКАТОР УКРАЇНИ «КЛАСИФІКАТОР ПРОФЕСІЙ» У ЧАСТИНІ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ

ДОКУМЕНТ РОЗРОБЛЕНО В РАМКАХ ГРАНТОВОГО ПРОЄКТУ
«ПІДТРИМКА РЕФОРМИ КЛАСИФІКАТОРА ПРОФЕСІЙ,
РОЗРОБКА СТАНДАРТІВ ЮРИДИЧНОЇ ПРОФЕСІЇ В УКРАЇНІ»

25 ЖОВТНЯ 2023 РОКУ

**Обґрунтування необхідності внесення змін
у національний класифікатор України «Класифікатор професій»
у частині правничої професії**

У правничому професійному та експертному середовищі протягом останніх років активно обговорюється необхідність підготовки нового національного класифікатора України «Класифікатора професій» (далі – Класифікатор професій) у частині правничої професії. Це пов'язано з тим, що методологічні засади і критерії, які на сьогодні визначають, які види професійної діяльності відносяться до правничої професії, у чинному Класифікаторі професій не відповідають розумінню ролі й тим професійним функціям, що покладаються на правника у демократичному суспільстві. У 2022 році Асоціація правників України за підтримки Програми USAID «Справедливість для всіх» провела низку обговорень Класифікатора професій у частині правничої професії. У процесі цих обговорень була висловлена думка про необхідність внесення змін до Класифікатора професій у частині правничої професії з урахуванням методологічних засад щодо характеру професійної діяльності та кваліфікації, а також структурної побудови відповідних професійних груп і підгруп.

Необхідно також звернути увагу, що чинний Класифікатор професій ґрунтується на методологічних засадах Міжнародної стандартної класифікації професій (ISCO 88), яка наразі не застосовується, оскільки вже є нова редакція Міжнародної стандартної класифікації професій (ISCO 08, далі – Міжнародний класифікатор професій). Тому згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2022 року №781 утворена Міжвідомча робоча група з питань реформування національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатора професій» (як тимчасовий консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України) і визначені такі її завдання:

- 1) розробити концепцію реформування національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатора професій» з метою гармонізації його з міжнародними стандартами класифікації занять, професій, професійних кваліфікацій, освіти та приведення його у відповідність до Міжнародного класифікатора професій (ISCO 08);
- 2) узгодити позиції заінтересованих сторін щодо функцій, структури та наповнення Класифікатора професій.

На сьогодні для України важливо, щоб Класифікатор професій був систематизованим переліком професій, створеним відповідно до міжнародних стандартів для забезпечення обліку та порівняння професій як на національному рівні, так і на світовому ринку праці. Адже належно сформований Класифікатор професій потрібний для проведення статистичних досліджень, співвіднесення пропозицій і попиту на робочу силу, управління трудовою міграцією, планування професійного навчання, адміністрування різних соціально-трудова процесів, а також для інших адміністративних, статистичних та інформаційних цілей щодо тенденцій на ринку праці.

Оскільки Класифікатор професій поширюється на всі сфери економічної та соціальної діяльності та є обов'язковим при оформленні офіційних документів у разі необхідності вказувати професію, тому дуже важливо правильно окреслити, які саме види професійної діяльності охоплюються поняттям відповідної професії, у нашому випадку – правничої.

У чинному Класифікаторі професій у розділі «Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)» виділені підрозділи – професії, що пов'язані з правосуддям і прокурорським наглядом. Перелік посад, які зазначені у підрозділі «Вищі посадові особи судової влади», вже не відповідає чинному законодавству і тим функціям, які вони виконують, оскільки відповідно до міжнародних стандартів має йтися про професійну спеціалізацію щодо виконання функцій з формування політики у сфері судової влади, а також самостійний підрозділ керівників і менеджерів у галузі права. У розділі «Професіонали» чинний

Класифікатор професій передбачає підрозділ «Професіонали в галузі правознавства, прокурорського нагляду, правосуддя та правоохоронної діяльності». Об'єднання у цьому підрозділі представників професій, які виконують цілком відмінні професійні функції, також є невиправданим. Напевно, більш обґрунтованим є підхід, визначений у Міжнародному класифікаторі професій, де у підрозділі «Професіонали у галузі права, соціальних сфер та культури» виділений підпідрозділ «Правники».

Необхідно також звернути увагу, що змінами до Конституції України від 2 червня 2016 року введено такі поняття, як «правнича професія» (ст. 131) і «правник» (ст. 148).

Тому в новій редакції Класифікатора професій необхідно виділити правничу професію і тих, хто до неї належить, за характером функцій і відповідним рівнем кваліфікації. Для визначення того, які види професійної діяльності охоплюються правничою професією і як саме вони повинні бути відображені у Класифікаторі професій ієрархічно, ми виходимо з того, що для визначення професії важливо окреслити сукупність однорідних завдань і функцій, які виконують представники цієї професії і потребують відповідного рівня знань та навичок/умінь, набутих у результаті навчання та/або практичної діяльності, що якраз забезпечує можливість відмежовувати правничу професію як для статистичних, так і для адміністративних цілей.

Для визначення видів професійної діяльності, що охоплюються правничою професією, ми виходили з практики демократичних держав, у яких правники виконують функції із застосування і тлумачення права, а також функції експерта з права у процесі творення права. До правничої професії ми також включили тих, чия професійна діяльність полягає у виконанні функцій професійної допомоги тим, хто безпосередньо застосовує право.

Такий підхід, з певними відмінностями, які випливають з національних традицій, можна побачити у класифікаторах професій європейських держав, які ґрунтуються на Міжнародному класифікаторі професій. Нами були проаналізовані класифікатори посад Польщі, Литви, Латвії, Чехії, Угорщини, що у частині правничої професії узгоджені з Міжнародним класифікатором професій. З наших сусідів також Молдова у 2021 році узгодила свій класифікатор професій із Міжнародним класифікатором професій.

У пропонованому проєкті змін до Класифікатора професій у частині правничої професії до першої базової групи пропонується включити тих, чий професійні функції та завдання пов'язані з розробкою та формуванням державної політики у галузі права та/або управлінням й організацією заходів щодо реалізації такої політики.

До другої базової групи пропонується включити тих, чий професійні функції передбачають здатність розв'язувати завдання дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері застосування і тлумачення права, а також експертної діяльності у сфері творення та застосування права.

До третьої базової групи пропонується включити тих, чий професійні функції пов'язані з діяльністю, що потребує прикладних знань і досвіду в професійній допомозі тим, хто здійснює діяльність із застосування й тлумачення права.

Впорядкування Класифікатора професій у частині правничої професії має важливе значення для систематизації кваліфікаційних вимог щодо доступу до певних видів професійної діяльності, підготовки професійних та освітніх стандартів у галузі права та розуміння характерних ознак для визначення стажу професійної діяльності у сфері права, а також для низки інших суспільно значущих цілей.

Пропозиції до Класифікатора професій у частині правничої професії подаються у додатках №1 та №2 як порівняльні таблиці з Міжнародним класифікатором професій і чинним Класифікатором професій.

Запропоновані зміни до Класифікатора професій у частині правничої професії надалі будуть обговорюватися з професійним та експертним середовищем як на регіональному рівні, так і окремо з представниками певних видів правничої діяльності: суддями, прокурорами, адвокатами, нотаріусами, правовими радниками для того, щоб врахувати всі обґрунтовані зауваження і сформулювати узгоджені пропозиції до Класифікатора професій.

Після доопрацювання узгоджений проєкт змін до Класифікатора професій у частині правничої професії буде переданий Міжвідомчій робочій групі з питань реформування національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатора професій» для врахування у процесі розробки концепції реформування Класифікатора професій та змістовного його наповнення у частині правничої професії відповідно до Міжнародного класифікатора професій.

Обґрунтування необхідності внесення змін у національний класифікатор України «Класифікатор професій» у частині правничої професії підготовлено
Андрієм Бойком, головним експертом Проєкту «Підтримка реформи класифікатора професій, розробка стандартів юридичної професії в Україні», професором Національного університету «Києво-Могилянська академія», Головою підкомісії зі спеціальності «Право» НМР Міністерства освіти і науки України.

(зі змінами та доповненнями від 12 грудня 2023 року)

**Порівняльна таблиця Міжнародного класифікатора професій з
Проектом змін до національного Класифікатора професій**

Міжнародний класифікатор професій		Проект змін до національного Класифікатора професій	
Код	Назва	Код	Назва
1111	Законодавці	1111	Представники державної влади
		111109	Генеральний прокурор
		111110	Заступник Генерального прокурора
		111111	Заступник Генерального прокурора – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури
1112	Вищі посадові особи	1112	Вищі посадові особи органів державної влади
		111223	Керівник апарату Конституційного Суду України
		111224	Керівник апарату Верховного Суду
		111225	Керівник апарату Вищого антикорупційного суду
		111226	Керівник апарату Вищого суду з питань інтелектуальної власності
		111217	Керівник секретаріату Вищої ради правосуддя
		111228	Керівник секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

		111229	Голова Державної судової адміністрації України
		111230	Заступник керівника апарату Конституційного Суду України
		111231	Заступник керівника апарату Верховного Суду
		111232	Заступник керівника апарату Вищого антикорупційного суду
		111233	Заступник керівника апарату Вищого суду з питань інтелектуальної власності
		111234	Заступник керівника секретаріату Вищої ради правосуддя
		111235	Заступник керівника секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України
		111236	Заступник Голови Державної судової адміністрації України
121	Керівники підприємств, установ та організацій		
1219	Керівники підприємств, установ та організацій, не класифіковані в інших рубриках	1219	Керівники підприємств, установ та організацій, не класифіковані в інших рубриках
		121901	Керівник апарату суду
134	Менеджери підприємств та професійних послуг	134	Керівники підприємств та професійних послуг
1349	Менеджери підприємств та професійних послуг, не класифіковані в інших рубриках	1349	Керівники підприємств та професійних послуг, не класифіковані в інших рубриках
	Менеджер юридичної служби	134903	Керівник юридичної фірми
26	Професіонали з права, соціальної та культурної сфери		
261	Професіонали у галузі права	261	Професіонали у галузі права
2611	Правники	2611	Правники
	Адвокат	261101	Адвокат
	Правовий радник	261102	Правовий радник (юрисконсульт)
	Прокурор	261103	Прокурор

	Молодший юрист	261104	Державний нотаріус
		261105	Приватний нотаріус
2612	Судді	2612	Судді
	Головний суддя	261201	Суддя
		261202	Суддя Конституційного Суду України
	Суддя		
2619	Професіонали у галузі права, не класифіковані в інших рубриках	2619	Професіонали у галузі права, не класифіковані в інших рубриках
	Нотаріус	261901	Помічник адвоката
		261902	Помічник судді
		261903	Державний виконавець
		261904	Приватний виконавець
		261905	Експерт у галузі права
		261906	Прокурор-стажист
		261907	Помічник нотаріуса
33	Допоміжні фахівці з бізнесу та управління		
334	Секретарі в управлінській та професійній сфері		
3342	Секретарі юридичної установи	3342	Секретарі юридичної установи
	Юридичний секретар	334201	Секретар юридичної установи
	Фахівець з узагальнення юридичної практики	334202	Фахівець з узагальнення практики правозастосування
		334203	Секретар суду
		334204	Фахівець з узагальнення судової практики
34	Допоміжні фахівці у галузі права, соціальної сфери, культури та суміжні фахівці	34	Допоміжні фахівці з права, соціальної сфери та культури
341	Допоміжні фахівці у галузі права, соціальної сфери та релігії	341	Допоміжні фахівці з права, соціальної сфери та релігії
3411	Допоміжні фахівці у галузі права	3411	Допоміжні фахівці з права
	Судовий виконавець	341101	Помічник правового радника
	Секретар судді	341102	Помічник приватного виконавця
	Судовий розпорядник	341103	Судовий розпорядник
	Секретар судового засідання	341104	Секретар судового засідання
	Мировий суддя		
	Помічник юриста		
	Приватний детектив		

У цьому підрозділі наведені вищі посадові особи державних органів влади, а саме судової влади, які здійснюють управлінську діяльність з впровадження політики адміністрування судами та органами суддівського врядування. Ця професійна діяльність за своїми функціями не відноситься до правничої професії і за кваліфікаційними вимогами може передбачати наявність освіти на другому (магістерському) рівні вищої освіти як з галузі знань «Право», так і галузі знань «Управління та адміністрування».

У цьому підрозділі зазначені керівники, які здійснюють управлінські функції з організації діяльністю апарату суду. Ця професійна діяльність за своїми функціями також не відноситься до правничої професії і за кваліфікаційними вимогами може передбачати наявність освіти на другому (магістерському) рівні вищої освіти як з галузі знань «Право», так і галузі знань «Управління та адміністрування».

У цьому підрозділі зазначено керівників юридичних фірм, тобто тих, хто планує, спрямовує і координує надання правничих послуг. Ця професійна діяльність за своїми функціями також не відноситься до правничої професії і за кваліфікаційними вимогами може передбачати наявність освіти на другому (магістерському) рівні вищої освіти як з галузі знань «Право», так і галузі знань «Управління та адміністрування» або «Соціальні та поведінкові науки».

У цьому підрозділі дається перелік професіоналів-правників, тобто тих, хто здійснює діяльність з застосування та тлумачення права чи експерту діяльність у процесі творення чи застосування права, а також тих, хто професійно допомагає здійснювати ці функції. Ця професійна діяльність за своїми функціями є правничою професією і за кваліфікаційними вимогами повинна передбачати наявність виключно освіти на другому (магістерському) рівні вищої освіти з галузі знань «Право».

У цих підрозділах зазначені фахівці, які здійснюють допоміжні функції з надання технологічних та прикладних послуг у сфері права. Ця професійна діяльність за своїми функціями також не відноситься до правничої професії, оскільки безпосередньо не пов'язана з застосуванням права і за кваліфікаційними вимогами може передбачати наявність освіти на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти як з галузі знань «Право», так і галузі знань «Управління та адміністрування».

**Порівняльна таблиця чинного Класифікатору професій з
проєктом пропонованих змін**

Чинний національний Класифікатор професій		Проєкт пропонованих змін	
Код	Назва	Код	Назва
1120	Вищі посадові особи державних органів влади	1112	Вищі посадові особи державних органів влади
1120.4	Вищі посадові особи органів судової влади		
1120.4	Секретар Великої Палати Верховного Суду	111223	Керівник апарату Конституційного Суду України
1120.4	Перший заступник голови Апеляційного суду України	111224	Керівник апарату Верховного Суду
1120.4	Заступник голови судової палати Вищого адміністративного суду України	111225	Керівник апарату Вищого антикорупційного суду
1120.4	Член Конституційного Суду України	111226	Керівник апарату Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності
1120.4	Генеральний прокурор України	111227	Керівник секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України
1120.4	Заступник голови Апеляційного суду України	111228	Голова Державної судової адміністрації України
1120.4	Керівник апарату Верховного Суду	111229	Заступник керівника апарату Конституційного Суду України
1120.4	Голова Державної судової адміністрації України	111230	Заступник керівника апарату Верховного Суду

1120.4	Голова Апеляційного суду України	111231	Заступник керівника апарату Вищого антикорупційного суду
1120.4	Голова Вищого господарського суду України	111232	Заступник керівника апарату Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності
1120.4	Голова Апеляційного господарського суду	111233	Заступник керівника секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України
1120.4	Заступник голови судової палати Вищого господарського суду України	111234	Заступник голови Державної судової адміністрації України
1120.4	Голова Конституційного Суду України		
1120.4	Голова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ		
1120.4	Секретар судової палати касаційного суду у складі Верховного Суду		
1120.4	Суддя Верховного Суду		
1120.4	Голова касаційного суду у складі Верховного Суду		
1120.4	Перший заступник голови Верховного Суду		
1120.4	Заступник Генерального прокурора України		
1120.4	Перший заступник голови Вищого господарського суду України		
1120.4	Голова Верховного Суду		
1120.4	Заступник голови Верховного Суду		
1120.4	Заступник голови касаційного суду у складі Верховного Суду		
1120.4	Секретар Пленуму Верховного Суду		

1120.4	Перший заступник Генерального прокурора України		
1120.4	Голова Вищого адміністративного суду України		
1120.4	Заступник голови Вищого господарського суду України		
1120.4	Голова Апеляційного адміністративного суду		
1120.4	Заступник голови судової палати Апеляційного суду України		
1229	Керівники інших основних підрозділів	121	Керівники підприємств, установ та організацій
1229.2	Керівні працівники апарату органів судової влади	1219	Керівники підприємств, установ та організацій, не класифіковані в інших рубриках
1229.2	Суддя Апеляційного суду України	121901	Керівник апарату суду
1229.2	Прокурор (області, міста, району)	134	Керівники підприємств та професійних послуг
1229.2	Керівник секретаріату	1349	Керівники підприємств та професійних послуг, не класифіковані в інших рубриках
1229.2	Заступник голови Вищого адміністративного суду України	134903	Керівник юридичної фірми
1229.2	Начальник управління Вищого адміністративного суду України		
1229.2	Суддя Вищого адміністративного суду України		
1229.2	Перший заступник голови Вищого адміністративного суду України		
1229.2	Суддя Вищого господарського суду України		

1229.2	Начальник управління Апеляційного суду України		
1229.2	Голова судової колегії		
1229.2	Начальник відділу (прокуратури)		
1229.2	Суддя Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ		
1229.2	Керівник апарату суду		
1229.2	Голова суду		
1229.2	Начальник управління Вищого господарського суду України		
123	Керівники функціональних підрозділів	1349	Керівники підприємств, установ та організацій
1231	Керівники фінансових, бухгалтерських, економічних, юридичних та адміністративних підрозділів та інші керівники		Керівники установ та організацій у галузі права
1231	Головний юрисконсульт		
1231	Начальник юридичного відділу		
2	Професіонали		
		26	Професіонали з права, соціальної сфери та культури
242	Професіонали в галузі правознавства, прокурорського нагляду, правосуддя та правоохоронної діяльності	261	Професіонали в галузі права
		2611	Правники
2421.1	Науковий співробітник (правознавство)	261101	Адвокат
2421.1	Молодший науковий співробітник (правознавство)	261102	Правовий радник
2421.1	Науковий співробітник-консультант (правознавство)	261103	Прокурор
2421.2	Консультант науковий (правознавство)	261104	Державний нотаріус

2421.2	Прокурор-криміналіст	261105	Приватний нотаріус
2421.2	Юрист	2612	Судді
2421.2	Адвокат	261201	Суддя
		261202	Суддя Конституційного Суду України
2421.2	Юрист-міжнародник	2619	Правники, не класифіковані в інших рубриках
2421.2	Старший помічник Генерального прокурора України з особливих доручень	261901	Помічник адвоката
2422	Суддя	261902	Помічник судді
2422	Помічник судді (Верховного Суду)	261903	Державний виконавець
		261904	Приватний виконавець
		261905	Експерт у галузі права
		261906	Прокурор-стажист
		261907	Помічник нотаріуса
3	Фахівці		
		33	Допоміжні фахівці з бізнесу та управління
		334	Секретарі в управлінській та професійній сфері
		3342	Секретарі юридичних установ
		334201	Секретар юридичної установи
		334202	Фахівець з узагальнення практики правозастосування
		334203	Секретар суду
		334204	Фахівець з узагальнення судової практики
3432	Судові секретарі, виконавці та розпорядники	341	Допоміжні фахівці з права, соціальної сфери та релігії
3432	Секретар колегії судової	3411	Допоміжні фахівці з права
3432	Секретар судового засідання	341101	Помічник правового радника

3432	Секретар суду	341102	Помічник приватного виконавця
3432	Судовий виконавець	341103	Судовий розпорядник
3432	Судовий розпорядник	341104	Секретар судового засідання
3435.3	Організатори діловодства (система судочинства)		
3436.9	Помічник адвоката		
3436.9	Помічник нотаріуса		
3436.9	Помічник нотаріуса державного		
3436.9	Помічник члена комісії		
3436.9	Помічник юриста (інші види юриспруденції)		

«Ця публікація здійснена за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Справедливість для всіх» та «Погляди авторів, викладені у цій публікації, не обов'язково відображають погляди Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки».

